

Mihai-Octavian Groza

Despre stema orașului Sebeș

About the emblem of Sebeș city

Mihai-Octavian Groza

The present study (structured on two levels, one general that deals with terminology and one concrete, dedicated to the study of actual heraldic local marks) dealing with a less researched topic of local history, namely that of the coat of arms of the city. Using dedicated Romanian heraldry texts, as well as monographic works I tried to achieve a fine and realistic description of the town's heraldic symbols.

Key words: Sebeș, local history, heraldry, coat of arms.

Ultimele decenii reprezintă, pentru mica noastră urbe, o perioadă a “*ofensivelor asupra istoriei orașului*”¹, în care o întreagă pleiadă de personalități locale, medici și ingineri mai cu seamă, mai mult sau mai puțin documentat științific, au încercat să ofere publicului fragmente din istoria orașului, sub forma unor pseudo-monografii (de cele mai multe ori folosind surse și teorii învechite, chiar demontate de cercetări mai recente). În urmă cu câțiva ani am demarat o amplă acțiune privind colectarea materialelor pentru realizarea, în etape, a unei monografii complete a orașului, o parte din rezultatele cercetărilor noastre fiind publicate în diferite reviste de specialitate (deși considerăm că publicarea, pe secvențe, a informațiilor colectate nu este și nu va fi productivă). Ajunși într-un stadiu destul de avansat al cunoașterii istoriei locale, ne-am lovit de unele aspecte necunoscute și într-o egală măsură nestudiate. Unul dintre aceste aspecte a fost și cel al stemei orașului Sebeș (deși unele texte pomenesc, în treacăt, stema orașului, fără explicarea elementelor componente).

Înainte de a intra în subiectul propriu-zis al studiului nostru, am dori să facem unele precizări teoretice, privind disciplina/știința auxiliară a istoriei numită “heraldică”, precum și explicarea unor termeni, cu care această disciplină operează.

Heraldica este disciplina/știința auxiliară a istoriei care se ocupă de studiul stemelor, blazoanelor, istoricul lor, terminologia, compunerea, reprezentările iconografice și simbolistică, cu normele de drept privind folosirea lor.² Termenul derivă din vechiul “*haraldus*”, care a dat în limba germană “*Herald*”, denumindu-l pe așa-numitul “maestru de blazoane”, adică persoana care verifica în perioada medievală blazoanele și care anunța participanții la desele întreceri cavaleresti. Cele mai vechi însemne heraldice datează din secolul al X-lea, ele fiind prezente la curtea diversilor

¹ Sintagma aparține domnului profesor universitar doctor Nicolae Gudea, folosită cu același sens în articolul: *Contribuții minore la istoria Zalăului. Despre stema orașului*, în *Caiete Silvane*, număr 100, p. 55-56.

² Definiție dată de academicianul Nicolae Edroiu, în lucrarea *Introducere în științele auxiliare ale istoriei*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003, p. 224.

principii germani, extinzându-se apoi în Franța, unde s-au dezvoltat în cel mai înalt grad. Fenomenul cruciadelor a fost cel care a contribuit la răspândirea și fixarea acestor însemne heraldice.³ Specialiști de seamă, precum Nicolae Edroiu, Dan Cernovodeanu, Marcel Sturdza-Săucești, au încercat o periodizare a evoluției stemelor și blazoanelor, căzând de acord că acestea cunosc trei mari etape: o primă etapă, delimitată între secolele X-XIII, denumită generic “a scutului”, deoarece stema/blazonul era reprezentat doar prin scut și imaginea de pe el; o a doua etapă, ce cuprinde secolele XIII-XV, este cea “a coifului”, scutului adăugându-i-se coiful cu ornamentele lui; o a treia și ultimă etapă este cea a decăderii simbolurilor heraldice, începând cu secolul al XVI-lea, când se renunță la blazoanele personale (dar se răspândesc stemele, odată cu formarea statelor naționale și cu apariția diverselor asociații, organizații, partide, care și-au căutat simboluri de reprezentare).⁴

Se cuvine să precizăm și câteva explicații legate de terminologia folosită de heraldică, dat fiind faptul că le vom utiliza la descrierea stemei orașului Sebeș. Astfel, termenul de: “**alezat**” definește o piesă heraldică ce nu atinge marginile scutului; “**arme**” se referă la totalitatea elementelor ce compun o stemă; “**cartier**” se referă la compartimentele scutului; “**cimier**” folosit pentru a desemna elementul situat cel mai sus într-un blazon/stemă; “**câmp**” sau suprafața scutului; “**coroană**”, ca ornament al scutului, ea putând fi princiară, regală sau imperială; “**deviza**” inscripție concentrată dispusă în blazoane/steme; “**lambrechin**” reprezentând ornamentele exterioare scutului, rediate prin fâșii de stofă sau vrejuri vegetale dispuse din vârful scutului spre laturile lui; “**limbat**” cu referire la imaginea unui animal cu limba scoasă; “**mobilă**” cu referire la piesele din compunerea stemelor/blazoanelor; “**rampant**” definind poziția leilor sau altor animale din reprezentările heraldice, rediate în poziție ridicată pe etichete inferioare; “**smalțuri**” cu referire la culorile, metalele, blănurile ce compun blazoanele/stemele.⁵

Înainte de a trece la stema orașului Sebeș, am dori să mai facem o singură precizare: pe parcursul explicațiilor am ținut să redăm în paralel termenii de “blazon” și “stemă”, dat fiind faptul că: **blazonul** are origine militară și individuală (cerința de a fi găsit un semn de recunoaștere a cavalerului nobil), pe când **stema** este un semn distinctiv al diferitelor entități politico-statale, orașe, comune etc.⁶

Ne cerem scuze față de cei ce vor citi acest mic studiu, datorită caracterului științific al prezentării și a limbajului sec folosit până la acest punct, dar am considerat necesară o astfel de digresiune deoarece nu oricine are acces la aceste detalii teoretice, pe care le vom utiliza în momentul în care vom descrie stema orașului.

Revenind la orașul Sebeș, după cum bine se știe, acesta a fost întemeiat de coloniștii sași aduși și așezați aici de regalitatea maghiară, pe parcursul secolului al XII-

³ Folosite pentru identificarea cavalerilor pe câmpul de luptă.

⁴ A se vedea: Nicolae Edroiu, *Introducere în științele auxiliare ale istoriei*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003; Marcel Sturdza-Săucești, *Heraldica. Tratat tehnic*, București, Editura Științifică, 1974; Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldicii în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

⁵ Nicolae Edroiu, *op. cit.*, p. 231-232.

⁶ *Ibidem*, p. 240.

lea, ocupând vatra de astăzi a cetății, întemeind satul Mallembach, în mijlocul unor așezări românești.⁷ Prima atestare documentară a orașului datează de la 1245, în contextul mării invazii mongole (1241-1242). Curând, prin strădania locuitorilor, dornici de prosperitate, orașul va dobândi statutul de oraș liber regal, pierdut în anul 1396, după bătălia de la Nicopole, când este încredințat comiților Mihail și Solomon de Sighișoara ca răsplată pentru serviciile militare și redobândit în preajma anului 1438, pe fondul pericolului expansiunii otomane.⁸

Informații privitoare la proiectarea stemei de către un sebeșean nu ni s-au transmis, cel mai probabil aceasta fiind acordată de cancelaria regală, odată cu documentul de acordare a statutului de oraș liber regesc (există obiceiul ca în momentul înnoibilării unei persoane/oraș, diploma de privilegiu să fie însoțită și de un blazon/stemă).

Analizând stema orașului, putem constata că aceasta se înscrie în prima fază a însemnelor heraldice (perioada cuprinsă între secolele X-XIII), denumită generic “a scutului”, având forma unui scut trinughiular, cu marginile rotunjite (sau scut în formă de cupă).

În câmp roșu (smalțul roșu reprezentând curajul, dragostea și sacrificiul, precum și autonomia locală) se află un leu rampant, alezat, de aur (smalțul de aur, sau galben, reprezentând puterea, suveranitatea, dreptatea și slava), limbat, cu capul și trupul ridicat pe labele din spate. Leul poartă o coroană foliată, care în heraldica transilvăneană poartă denumirea de “Corona Regis”, simbolizând statutul de oraș liber regesc. Scutul este timbrat de o coroană murală, de argint, cu cinci turnuri (adăugată în anul 2000, simbolizând statutul de municipiu al localității).⁹

În unele reprezentări stemei orașului i se adaugă și o deviză, de regulă denumirea orașului: “Mühlbach”, precum și lambrechini, vrejuri vegetale dispuse în jurul scutului.

Se pare că multă vreme o reprezentare a stemei orașului, sub formă de basorelief, s-ar fi aflat pe frontispiciul clădirii hanului “Leul de Aur”, numit astfel după leul reprezentat pe stemă, precum și pe casa clopotarului Bisericii Evanghelice.

De regulă, stemele orașelor medievale simbolizează starea de libertate a comunității respective, conținând piese-simboluri, care reflectă realități legate de topografia, istoria, economia localității, sau anumite aspirații.

Considerăm că stema orașului Sebeș duce mai departe, peste ani și ani, povestea mândrului oraș transilvănean de altădată, precum și a oamenilor vrednici care

⁷ A se vedea: Ioan Raica, *Sebeșul, istorie, cultură, economie, confruntări sociale și politice*, Cluj-Napoca, Editura George Barițiu, 2002, p. 22; Octavian Tătar, *Sașii ardeleni și identitatea lor. “Ceilalți” despre felul de a fi al acestora în secolul al XVI-lea*, în Terra Sebsvs. Acta Mvsei Sabesiensis, număr 2, 2010, p. 307; Iacob Dumitru Dan, Paul Niedermaier, Judit Pal, Zeno-Karl Pinter, Sanda Salontai Mihaela, *Atlas istoric al orașelor din România, seria C, Transilvania, fascicula 2: Sebeș*, București, Editura Enciclopedică, 2004.

⁸ Gheorghe Maniu, Nicolae Dănilă, Nicolae-Marcel Simina, *Sebeșul de altădată*, Sebeș, AlbaPrint, 2002, p. 6.

⁹ A se vedea Hotărârea cu numărul 1369 din 10 noiembrie 2005 privind aprobarea stemei municipiului Sebeș, județul Alba, publicată în Monitorul Oficial, numărul 1019/17 noiembrie 2005.

„About the emblem of Sebeş city”, *Astra Salvensis*, 2, p. 80-84

I-au populat, din această cauză permițându-ne să îndemnăm și alți istorici locali, sau pasionații de istorie, la cercetarea și completarea informațiilor prezentate în acest modest studiu, care să permită o mai bună cunoaștere a practicilor heraldice sebeșene și nu numai.